

ยุทธศาสตร์ อาหารแห่งชาติ

อาหารเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกชีวิต การผลิตอาหารเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมไทย

เรื่องอาหารจึงเป็นจุดแข็งที่สุดของไทย

การแข่งขันหรือการพัฒนาควรอยู่บนพื้นฐานจุดแข็งของเรา ไม่ใช่ทำจากจุดอ่อน

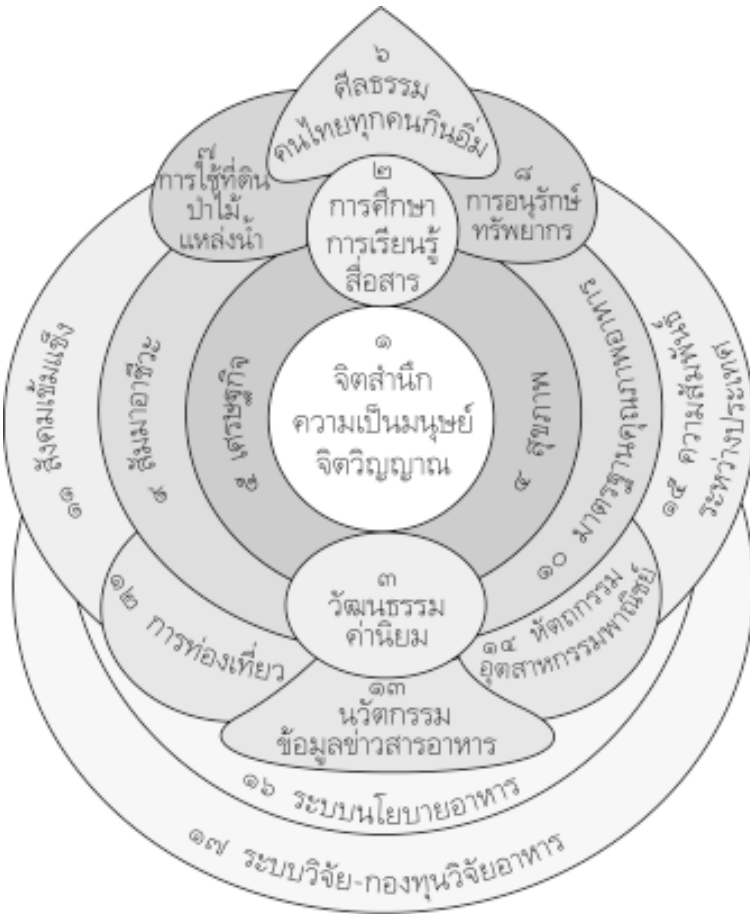
จุดแข็งที่สุดของเราที่ไม่มีใครเทียบได้คือวัฒนธรรมไทย

ยุทธศาสตร์วัฒนธรรมควรจะเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของชาติ และยุทธศาสตร์อาหารเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์วัฒนธรรม

ยุทธศาสตร์อาหารควรมองเรื่องอาหารเชิงระบบ โดยคำนึงถึงและสร้างองค์ประกอบของระบบให้ครบ ให้องค์ประกอบเหล่านี้สัมพันธ์และควบคุมซึ่งกันและกัน แม้จะซับซ้อนอย่างไร แต่ถ้าองค์ประกอบครบ ระบบก็จะนำไปสู่วัตถุประสงค์ได้อย่างค่อนข้างง่ายตาย ประดุจรถยนต์ถ้าประกอบเครื่องครบ เพียงสตาร์ทเครื่องรถก็วิ่งไปได้สบาย

เวลาเราทำอะไรๆ เรามักไม่คิดองค์ประกอบให้ครบ เหมือนรถยนต์เครื่องไม่ครบ ระบบย่อมวิ่งไปไม่ได้ ฉะนั้น

รูปที่ ๑ ระบบอาหาร

ระบบอาหาร

ต่อไปนี้เป็นความพยายามที่จะคิดถึงองค์ประกอบของระบบอาหารให้ครบ ซึ่งมี ๑๗ องค์ประกอบดังนี้ (ตามรูปที่ ๑)

๑. อาหารกับจิตสำนึก ความเป็นมนุษย์ และจิตวิญญาณ
๒. อาหารกับการศึกษา การเรียนรู้ และการสื่อสาร
๓. อาหารกับวัฒนธรรม
๔. อาหารกับสุขภาพ
๕. อาหารกับเศรษฐกิจ
๖. อาหารกับศีลธรรม-คนไทยทุกคนต้องมีกินอิม
๗. อาหารกับการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรม
๘. อาหารกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
๙. อาหารกับสัมมาอาชีวะ
๑๐. มาตรฐานคุณภาพอาหาร
๑๑. อาหารกับการสร้างสังคมเข้มแข็ง
๑๒. อาหารกับการท่องเที่ยว
๑๓. นวัตกรรมทางอาหารและระบบข้อมูลข่าวสาร
๑๔. อาหารกับหัตถกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม
๑๕. อาหารกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
๑๖. ระบบนโยบายอาหาร
๑๗. ระบบวิจัยเรื่องอาหาร-กองทุนวิจัยอาหาร

แต่ละเรื่องมีรายละเอียดโดยพิสดาร ขออธิบายขยายความพอเป็นสังเขปดังต่อไปนี้

๑. อาหารกับจิตสำนึก ความเป็นมนุษย์ และจิตวิญญาณ

การทำอะไรๆ ที่จะมีพลังต้องมีพลังของจิตสำนึก ความเป็นมนุษย์ และจิตวิญญาณ คือต้องมีความถูกต้องหรือศีลธรรม ต้องส่งเสริมความเป็นมนุษย์คือการมีจิตใจสูง หรือมีความดีคือจิตวิญญาณ

จิตสำนึก ความเป็นมนุษย์ และมีจิตทางจิตวิญญาณ ควรจะเป็นศูนย์กลางของทุกเรื่อง ในเรื่องอาหารก็เช่นเดียวกัน อันจะเป็นพลังให้ระบบเกาะกุมกันเข้มแข็ง ความเห็นแก่ตัวจะทำให้เกิดตรงข้าม คือระบบจะอ่อนแอ

และแตกสลายลง เรื่องอาหารต้องช่วยส่งเสริมศีลธรรมในสังคม การพัฒนาองค์ประกอบต่างๆ ในระบบอาหารจะต้องโยงกลับมาหาศีลธรรมเสมอ มิฉะนั้น จะเกิดการทำลายขึ้น เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ จะก่อให้เกิดการทำลายอย่างร้ายแรง

ยุทธศาสตร์อาหารจะต้องมีศีลธรรมเป็นศูนย์กลาง

๒. อาหารกับการศึกษา การเรียนรู้ และการสื่อสาร

ในเมื่อยุทธศาสตร์อาหารเป็นยุทธศาสตร์ชาติ การศึกษา การเรียนรู้ และการสื่อสารจะต้องเข้ามาเป็นกำลังสำคัญที่ทำให้เข้าใจระบบทั้งหมด เป็นพลังในการขับเคลื่อนองค์ประกอบต่างๆ

การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติถือเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดในการทำให้เกิดระบบที่สมบูรณ์ แลงอกงามออกไปได้เรื่อยๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ทุกวันนี้การศึกษาค่อนข้างจะแยกส่วน ไม่เชื่อมโยงกับความเป็นจริงในสังคมเท่าใด การปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญคือการนำระบบการศึกษามาร่วมทุกข์ร่วมสุขกับสังคมไทย ร่วมแก้ไขปัญหาก็การศึกษาเข้มแข็งและเป็นพลังในการแก้ไขปัญหาของชาติ

๓. อาหารกับวัฒนธรรมและค่านิยม

วัฒนธรรมคือฐานหรือรากของสังคม การพัฒนาไม่ควรทำโดยการตัดรากสังคม ซึ่งจะเกิดผลเหมือนการตัดรากต้นไม้ คือทำให้เกิดความเฉาและความตาย ยุทธศาสตร์อาหารควรจะเชื่อมโยงกับจิตสำนึกของวัฒนธรรม

อาหารไทยเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางสุขภาพมากกว่าอาหารฝรั่ง โรคที่เป็นสาเหตุการตายของฝรั่งมากที่สุดคือ การที่เลือดเป็นลิ่มแล้วอุดตัน หลอดเลือดที่เรียกว่า thrombosis อาหารเป็นสาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่ง อาหารฝรั่งมีไขมันมาก เส้นใยน้อย อาหารไทยตรงข้ามคือมีไขมันน้อย แต่เส้นใยมาก เช่น แกงส้ม แกงเลียง ผักน้ำพริก ฯลฯ การกินพริกยังช่วยเพิ่ม

การละลายลิ้มเลือด หอมกระเทียมช่วยห้ามการเกาะตัวของเกล็ดเลือด ชมันช่วยแก้ท้องอืดและป้องกันมะเร็ง ผักผลไม้ช่วยลดการเป็นมะเร็ง โรคหัวใจ และโรคหลอดเลือดในสมองเสื่อม

ถ้าคนไทยเข้าใจคุณค่าและนิยมบริโภคอาหารไทย ผักผลไม้ และใช้สมุนไพรไทยที่มีประโยชน์ นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพแล้ว จะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ ความนิยมไทยให้เราประหยัดเงินให้ได้ปีละ ๕๐๐,๐๐๐ ล้านบาท จะช่วยให้เราหายวิกฤติเศรษฐกิจ

๔. อาหารกับสุขภาพ

อาหารกับสุขภาพเป็นเรื่องสำคัญมาก การมีบริโภคอย่างเพียงพอ มีอาหารครบทุกหมู่ มีสารอาหารที่จำเป็น เช่น วิตามินเอ เหล็ก ไอโอดีน อาหารสะอาดถูกหลักอนามัย ไม่รับประทานมากเกินไป เหล่านี้ล้วนมีความสำคัญต่อสุขภาพ

คนไทยยังขาดธาตุเหล็กประมาณร้อยละ ๕๔ ของประชากร การขาดธาตุเหล็กกระทบทั้งกำลังกายและกำลังสมอง เด็กแรกเกิดน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งบ่งสภาพโภชนาการของแม่ และยังเกี่ยวกับโรคที่จะเกิดในช่วงหลังของชีวิต เช่น โรคหัวใจ เหล่านี้เป็นตัวอย่างความสำคัญของอาหารสุขภาพ

เรื่องอาหารและโภชนาการต้องเป็นไปเพื่อสุขภาพของคนไทยทั้งมวล อย่าคิดแต่เป็นเรื่องเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว เรื่องอาหารกับสุขภาพยังต้องการการวิจัยและพัฒนาอีกมาก

๕. อาหารกับเศรษฐกิจ

อาหารเป็นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญของไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ถ้าได้ทำครบองค์ประกอบทั้งระบบ ประเทศไทยจะได้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากอาหารมากขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมมากขึ้น ทุกวันนี้เกษตรกรมีรายได้ต่ำ และความร่ำรวยจากเรื่องอาหารไปตกอยู่กับคนส่วนน้อย ควรมีการวิจัยที่แสดงให้เห็นการกระจายรายได้จากการผลิต

อาหาร และการสร้างมาตรการที่จะทำให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็น
ธรรม

๖. อาหารกับศีลธรรม-คนไทยทุกคนต้องมีกินอิ่ม

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งอาหารเป็นสินค้าออกที่สำคัญ แต่ยังมีคน
ไทยอีกจำนวนมากที่ไม่มีกินอิ่มทุกมื้อ เรื่องนี้เป็นเรื่องที่เสียศีล
ธรรม ประเทศไทยต้องตั้งเป้าหมายว่าคนไทยทุกคนต้องมีกินอิ่มทุกมื้อ จะ
ต้องมีผู้หิวโหยในประเทศไทย สาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งของความ
ยากจน และการไม่มีอาหารกินครบทุกมื้อคือ การเกษตรที่ปลูกพืช
เชิงเดี่ยว เช่น ปลูกอ้อยอย่างเดียว ปลูกปออย่างเดียว ปลูกมันสำปะหลัง
อย่างเดียว การทำอย่างนี้เกษตรกรเกือบทั้งหมดจะขาดทุน เป็นหนี้เป็น
สิน และไม่มีเงินเพียงพอที่จะซื้ออาหารบริโภค

ควรทำเกษตรผสมผสานเพื่อการบริโภคเองก่อน เหลือจึงขาย ตาม
หลักเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยให้มีอาหารเหลือกิน การจะช่วยให้คนไทยมี
อาหารกินอิ่ม ต้องส่งเสริมให้เกษตรกรจำนวนมากที่สุดทำเกษตรผสมผสาน
และแก้ความยากจนด้วยมาตรการอื่น

๗. อาหารกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม

ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ เป็นที่มาของอาหาร
และเศรษฐกิจพอเพียง การปฏิรูปการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม
เป็นส่วนสำคัญของยุทธศาสตร์อาหาร ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๕๐ ใน
หมวดแผนนโยบายของรัฐ มีการกำหนดให้มีการปฏิรูปการจัดการทรัพยากร
ธรรมชาติ และมาตรา ๘๙ ในหมวดนี้ กำหนดให้มีการตั้งสภาที่ปรึกษา
ทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้นมาเป็นเครื่องมือส่งเสริมการปฏิบัติตาม
แผนนโยบายของรัฐในหมวดนี้

เนื่องจากการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและยั่งยืนเป็นเรื่องใหญ่
และริบดวงของชาติ ควรที่รัฐบาล สภาที่ปรึกษาฯ และสังคม จะริบหีบยก
เรื่องนี้มาหาทางปฏิบัติให้ถูกต้องโดยเร็ว

๘. อาหารกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเป็นแหล่งอาหารแบบเศรษฐกิจพอเพียงของชาวบ้าน การทำลายป่าไม้ ป่าชายเลน ต้นน้ำลำธาร กระทบแหล่งอาหาร การใช้สารเคมีเป็นพิษในการทำเกษตรกรรมทำลายชีวิตต่าง ๆ และสร้างความเป็นพิษให้อาหาร การทำเพื่อขายให้ได้เงินมาก ๆ ทำให้ทรัพยากรหมดไปจนไม่สามารถเป็นแหล่งอาหารพอเพียง ในยุทธศาสตร์อาหารต้องมีการอนุรักษ์และเพิ่มพูนทรัพยากรธรรมชาติเพื่อความยั่งยืนของแหล่งอาหาร และเพื่อการผลิตอาหารปลอดภัยเพื่อประโยชน์กับสุขภาพ

๙. อาหารกับสัมมาอาชีวะ

สัมมาอาชีวะเป็นองค์หนึ่งในอริยมรรค ถ้าคนในสังคมจำนวนมากที่สุดมีอาชีพที่ถูกต้อง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม สังคมจะมีความสงบสุข

ในสหรัฐอเมริกา เนื่องจากการเน้นการใช้เครื่องจักรทำการเกษตรขนาดใหญ่ มีชาวอเมริกันร้อยละ ๓ เท่านั้นที่อยู่ใ้ในภาคเกษตร อีกร้อยละ ๙๗ อยู่ในเมือง มีอาชีพต่างๆ แม้บางอย่างจะไม่ใช้สัมมาอาชีวะก็ต้องทำ เช่น เกี่ยวข้องกับอบายมุข ยาเสพติด การค้าอาวุธ การสื่อสารที่ทำให้ประชาชนเกิดกิเลสตัณหามากขึ้น ฯลฯ

อาชีพในเมืองขาดความมั่นคง เมื่อถูกปลดออกจากงานยามเกิดความผันผวนทางเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อสุขภาพของผู้คนอย่างยิ่ง

การที่จะให้คนจำนวนมากที่สุดมีสัมมาอาชีวะควรเป็นระเบียบวาระใหญ่ที่สุดของโลก เพื่อสังคมศิวิไลซ์

การวัดการพัฒนาจะวัดเฉพาะรายได้ประชาชาติที่เป็นเงิน หรือ GDP โดยไม่คำนึงถึงจำนวนคนที่มีสัมมาอาชีวะ ไม่เป็นการถูกต้อง

อาชีพเกี่ยวกับการเกษตรและอาหารเป็นฐานของสัมมาอาชีวะของคนจำนวนมาก ควรเป็นนโยบายให้คนจำนวนมากที่สุดมีอาชีพเกี่ยวข้องกับการเกษตรและอาหารอันเป็นสัมมาอาชีวะ การใช้เทคโนโลยีอันใดไม่ควรมุ่งแต่ผลผลิตและรายได้ที่เป็นตัวเงิน แต่ควรถูกกำกับด้วยวัตถุประสงค์ที่จะให้

คนจำนวนมากที่สุดมีสัมมาอาชีวะ อาชีพนอกจากการเกษตรควรเป็นอาชีพเสริมหรืออาชีพร่วม ซึ่งแม้สับสนเสี่ยงเพเลียงพลั่วไปอย่างไร ก็ยังมีฐานอยู่ในเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นสัมมาอาชีวะ

ยุทธศาสตร์การสร้างสัมมาอาชีวะกับคนจำนวนมากที่สุดควรได้รับความสนใจอย่างจริงจังทั้งจากนักวิชาการ นักพัฒนา และฝ่ายนโยบาย

๑๐. มาตรฐานคุณภาพอาหาร

มาตรฐานคุณภาพอาหารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสุขภาพและการค้าขาย ซึ่งรวมถึงการส่งออก ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายอาหารต้องมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ การสนับสนุนทางวิชาการและการรับรองคุณภาพโดยองค์กรอิสระ เป็นเครื่องมือในการพัฒนามาตรฐานคุณภาพอาหาร ตลอดจนจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และพัฒนานิสัยให้มีความละเอียดอ่อนและประณีต

๑๑. อาหารกับการสร้างสังคมเข้มแข็ง

สังคมเข้มแข็งหมายถึงการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำของผู้คนในทุกพื้นที่ ในทุกองค์กร และในทุกเรื่อง

สังคมเข้มแข็งหรือการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำทำให้ประสบความสำเร็จในทุกเรื่อง และสมาชิกมีความสุขอย่างยิ่ง เป็นสุขภาวะทางสังคม เพราะการที่สังคมจะเข้มแข็งต้องอาศัยธรรมะชุดหนึ่งคือ ความเอื้ออาทร ความเปิดเผย ความจริงใจ ความเชื่อถือได้ และการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ หรืออปจสร. การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติจะทำให้เกิดความสำเร็จและความองงาม แต่จะเรียนรู้ร่วมกันได้ต้องมีความเอื้ออาทร (อ) ความเปิดเผย (ป) ความจริงใจ (จ) ความเชื่อถือได้ (ช) เมื่อมีครบทั้ง ๕ คือ อปจสร. ความสุขและความสร้างสรรค์จึงเกิดเต็มที

สิ่งนี้อำนาจและเงินสร้างไม่ได้ แต่ได้โดยธรรมะชุด อปจสร. ซึ่งเป็นการเปลี่ยนวิธีคิดและคุณค่าโดยเอาธรรมะเป็นตัวตั้งแทนการใช้อำนาจ

และใช้เงิน ยุทธศาสตร์นี้เป็นการปฏิรูปสังคมและปฏิรูปศีลธรรม จึงมีความสำคัญต่ออนาคตของมนุษยชาติ ขณะนี้มีขบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งซึ่งกำลังขยายตัวมากขึ้น ยุทธศาสตร์อาหารกับยุทธศาสตร์ชุมชนเข้มแข็งจึงควรเข้ามาเชื่อมโยงกัน

๑๒. อาหารกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว ถ้าจัดการได้ดีจะเชื่อมโยงเรื่องอาหารและการกระจายรายได้ ถ้าพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ทำนองเดียวกับเรื่องยุทธศาสตร์อาหารที่กำลังกล่าวอยู่นี้ ก็จะเป็น “จุดคานงัด” อีกจุดหนึ่งนำไปสู่การพัฒนาทั้งหมด

ยุทธศาสตร์อาหารกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวควรจะเข้ามาเชื่อมโยงกัน ทั้งสองอยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์วัฒนธรรม ซึ่งถ้าทำให้ดีประเทศจะหลุดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจไปสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพได้

๑๓. นวัตกรรมทางอาหารและระบบข้อมูลข่าวสาร

ควรมีการค้นคว้าวิจัยนวัตกรรมทางอาหารให้มีรูปแบบแปลก ๆ ใหม่ ๆ มีคุณค่าและมีมูลค่าเพิ่ม ตัวอย่างเช่น ปาล์มลูกที่เพชรบุรีค้นพบวิธีทำให้दनงฟ้าให้เก็บได้ทนและอร่อย ทำให้ขายดีมาก

ควรมีการศึกษาสำรวจทุกชุมชนท้องถิ่นว่าที่ใดมีการทำกับข้าวและขนมที่อร่อยอย่างใดบ้าง แล้วนำข้อมูลมาเผยแพร่ให้รู้กันทั่วประเทศ ให้ผู้ที่เป็นเจ้าของตำรับภูมิปัญญา ประชาชนมีโอกาสรับประทานอาหารและขนมใหม่ ๆ แปลก ๆ ของชุมชนท้องถิ่น เป็นการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น กระตุ้นการท่องเที่ยวชุมชนท้องถิ่น และถ้ามีการสำรวจและเผยแพร่ข่าวสารอาหารดังที่กล่าวมานี้ จะกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมทางอาหารเพิ่มมากขึ้นอย่างเป็นพลวัต

๑๔. อาหารกับหัตถกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม

เรื่องอาหารจะเชื่อมโยงกับหัตถกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด การพัฒนาภาชนะที่ใส่ การทำหีบห่อให้สวย การแปรรูปอาหาร การตลาด และการส่งออก เป็นเรื่องที่ต้องการการพัฒนาอย่างมาก

ตำบลหัวลำโพง อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี ส่งอาหารมาขายที่ สหกรณ์เลมอนฟาร์มในกรุงเทพฯ บุปป์ ยา ตา ยาย ที่เคยไม่มีอะไรจะทำ บัดนี้ จักตอกสานชะลอมใบเล็ก ๆ สำหรับใส่ไข่เค็ม ดินสอพอง ซึ่งสามารถให้เป็นของขวัญกันได้ ตัวอย่างเล็กๆ นี้แสดงให้เห็นว่า เมื่อเรื่องอาหารเชื่อมโยงกับ หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร และการค้าขาย สามารถเป็นประโยชน์ต่อคน เฉพาะคนแก่ในความรู้อีกว่าตนเองทำประโยชน์ได้ มีงานทำ ไม่เหงา มีรายได้ เป็นการพัฒนาคนและพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเชื่อมโยงเป็นบูรณาการพร้อม กันไปได้ถ้าทำให้ครบวงจร เรื่องอาหารจึงเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาคนได้ อย่างมาก

๑๕. อาหารกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ในฐานะที่เรื่องอาหารเป็นจุดแข็งของเรา ซึ่งอาจจะกล่าวว่าประเทศไทยเป็น “มหาอำนาจทางอาหาร” ก็ได้ เมื่อเราแข็งแรงในเรื่องอะไรก็ควร จะช่วยชาวโลกที่อ่อนแอกว่า ในหลายประเทศยังขาดแคลนอาหาร เราจึงควร ทำเรื่องอาหารกับต่างประเทศในหลายรูปแบบ เช่น

๑. ขาย
๒. แลกเปลี่ยน
๓. ให้
๔. ช่วยพัฒนาการเกษตร

เรื่องการขายก็ตรงไปตรงมา แต่ควรทำให้ดีขึ้น ควรส่งเสริมให้คนไทยไปตั้งร้านอาหารไทยทั่วโลก และร้านอาหารไทยในต่างประเทศควร จะเผยแพร่วัฒนธรรมไทยไปพร้อมกันด้วย ควรมีการพัฒนาอาหารไทยแบบ สำเร็จรูป เตรียมได้เร็ว เช่น อินสแตนท์ต้มยำที่มีเครื่องปรุงพร้อม เพียงไปต้ม

ใส่ปลาหรือกุ้งก็กินได้ ถ้าคนกินตั๋มยากันทั่วโลก และชุมชนทั่วประเทศไทยสามารถเตรียมของอินสแตนท์ตั๋มยาอย่างได้มาตรฐาน จะเกิดผลดีทั้งกับชาวโลกและเศรษฐกิจชุมชนของไทย ผัดไทยก็กำลังได้รับความนิยมในต่างประเทศ แม้แต่ชื่อก็ชูความเป็นไทยไปทั่ว เมื่ออาหารไทยทั้งอร่อยทั้งเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ ก็ควรส่งเสริมให้ชาวโลกได้รับประโยชน์กันอย่างทั่วถึง และเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจไทย

การแลกเปลี่ยนสินค้าโดยตรงก็อาจทำได้ เช่น ระหว่างน้ำมันของอาหารกับอาหารและผลไม้ของไทย แต่ส่วนหนึ่งควรเป็นการให้เพื่อบรรเทาทุกข์เพื่อช่วยเพื่อนร่วมโลก และให้ความรู้สึที่ดีแก่คนไทย

การเกษตรบางอย่างที่ไทยทำได้ผล เช่น การเกษตรผสมผสาน อาจใช้ได้ในบางประเทศที่ขาดแคลนอาหาร ควรมีโครงการส่งเสริมให้คนไทยไปช่วยเหลือแนะนำเกษตรกรในประเทศที่ต้องการ

ควรมีความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่อง “วัฒนธรรมกับการพัฒนา” เรื่องอาหารเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมกับการพัฒนา ประเทศต่าง ๆ ควรจะแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันในเรื่องวัฒนธรรมกับการพัฒนา เพื่อขับเคลื่อนไปสู่โลกาภิวัตน์ที่มีความเป็นมนุษย์มากกว่าโลกาภิวัตน์แบบที่พุดถึงกันอยู่ทุกวันนี้

๑๖. ระบบนโยบายอาหาร

ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าระบบอาหารมีองค์ประกอบมากหลาย และซับซ้อนที่ต้องสัมพันธ์กันอย่างเอกภาพ แต่ละเรื่องจะทำแบบแยกส่วนโดยไม่สัมพันธ์สอดคล้องกับเรื่องอื่นๆ ก็จะไม่ได้อผลหรือเกิดผลเสีย เรื่องทั้งหมดข้ามกระทรวงและไปเลยกระทรวง การบริหารเป็นกระทรวงๆ แยกกันจะไม่เกิดเอกภาพ ยุทธศาสตร์ใหญ่อย่างนี้ต้องการ ครม. ทั้งคณะที่เข้าใจและบริหารยุทธศาสตร์ร่วมกัน อาจมีรัฐมนตรีผู้หนึ่งผู้ใดเป็นผู้ประสานยุทธศาสตร์ แต่ต้องประสาน ครม. ทั้งคณะ การกำหนดนโยบายควรทำโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย

การกำหนดนโยบาย การกำหนดยุทธศาสตร์ และการบริหารยุทธศาสตร์ ต้องทำจากฐานความรู้จริง ไม่ใช่โดยการคาดเดาหรือโดยความไม่รู้ หรือมุ่งหาเสียงโดยปราศจากความรู้ เพราะฉะนั้น ระบบนโยบายควรจะ ต้องอาศัยระบบวิจัยอาหารตามที่กล่าวในข้อถัดไปเป็นเครื่องมือ

๑๗. ระบบวิจัยเรื่องอาหาร-กองทุนวิจัยอาหาร

ระบบใดระบบหนึ่งต้องมีสมอง จึงจะทำให้ระบบนั้นเรียนรู้และปรับตัวเองให้อยู่ในดุลยภาพได้

สมองทำหน้าที่รับรู้ความจริง เอาความจริงมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ให้เป็นปัญญาที่สูงขึ้น และเอาปัญญาไปใช้ ระบบใดมีปัญญามากก็เป็นไปด้วยดีได้มาก

ระบบอาหารก็ต้องมีสมอง ระบบวิจัยเรื่องอาหารคือสมองของระบบอาหาร ระบบอาหารจะขาดการวิจัยไม่ได้ การวิจัยจำเป็นในทุกๆ องค์ประกอบ และในความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ องค์กรนโยบายอาหารจะขาดการวิจัยไม่ได้เลย

ควรมีการออกกฎหมายใช้ภาษีอากรจากอาหารด้วยเปอร์เซ็นต์ต่ำๆ เช่น ๐.๕-๑ เปอร์เซ็นต์ มาเข้ากองทุนวิจัยอาหาร และกองทุนนี้จะมีการบริหารเป็นอิสระ หรือตั้งอยู่ในกองทุนอื่น เช่น สกว. หรือ “กองทุนวิจัยสุขภาพ” ที่อาจตั้งขึ้นในอนาคต หรืออยู่กับ สวรส. ก็สุดแต่การวิเคราะห์ว่า อย่างไรก็ดีจะมีประโยชน์มากกว่ากัน ในช่วงเริ่มต้นอาจใช้ทุนของ สสส. (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ) ไปก่อนก็ได้

การจัดการการวิจัยที่เป็นอิสระและมีคุณภาพ จะช่วยให้สร้างระบบอาหารที่สมบูรณ์และทำงานด้วยดีได้

เมื่อองค์ประกอบครบก็จะเกิดเป็นระบบอาหารที่ส่วนต่างๆ สัมพันธ์กัน มีความเป็นเอกภาพในทิศทางที่มุ่งไปสู่ความดีงามตามวัตถุประสงค์

วิธีสร้างระบบอาหาร

ระบบอาหารตามที่กล่าวถึงในตอนที่แล้วเป็นเรื่องยากและซับซ้อน ไม่สามารถสร้างได้ด้วยอำนาจ ควรมีคนกลุ่มหนึ่งทำการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์อาหารหรือระบบอาหาร โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หนังกวิจัยมาทำการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในองค์ประกอบต่างๆ และชนวนผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาเป็นภาคี โดยใช้ “กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ” (interactive learning through action) เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนไปสู่การสร้างระบบ โดยคำนึงถึงเครื่องมือที่เรียกว่า “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” อันประกอบด้วย (๑) การสร้างความรู้ (๒) การเคลื่อนไหวทางสังคม (๓) การมีส่วนร่วมทางการเมือง

เรามีเรื่องใหญ่ๆ ที่ยากและซับซ้อน ซึ่งหากทำได้จะเป็น “จุดคานงัด” ที่นำไปสู่การพัฒนาทั้งหมด อันจะช่วยให้สังคมไทยหลุดออกจากสภาวะวิกฤติไปสู่การพัฒนาอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนได้ จึงควรที่คนไทยจะช่วยกันศึกษาและพัฒนาความสามารถในการกำหนดยุทธศาสตร์ใหญ่ๆ และวิธีบริหารยุทธศาสตร์นั้นๆ

ยุทธศาสตร์อาหารเป็นยุทธศาสตร์ใหญ่อย่างหนึ่งในกลุ่มยุทธศาสตร์ใหญ่ๆ ของชาติ

เสนอในการประชุมวิชาการโภชนาการ ๒๕๕๔

๒๑-๒๓ มกราคม ๒๕๕๕

ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ